

Saddam, islam ja koko planeetan sheriffi

LIISA LIIMATAINEN

Joulukuussa 1998 Yhdysvaltain ja Britannian Irakiin tekemä hyökkäys ei enää saanut taakseen samanlaista hymistelykuoroa kuin vuoden 1991 Persianlahden sota. Joulukuun ohjussade sai eurooppalaiset tiedotusvälineet epäilemään paitsi presidentin seksisotkujen vaikutusta pommituspäätökseen, myös sitä, että uudella uljaalla euro-EU:lla ei ole selvää ja tunnustettua asemaa maailmanpolitiikassa.

Saddam Husseinia pidetään tietenkin kansainvälisen politiikan pääkonnana ja siksi tavallaan pommitusten aiheuttajana, mutta Saddamin kataluus ei riitä selittämään, miksi maailmanpoliittinen näyttämö alkaa muistuttaa entistä enemmän huonoa lännen elokuvaa. Yhdysvaltain ja sen aina uskollisen liittolaisen Britannian käyttäytyminen ei vielääkään saa mediaa pohtimaan riittävästi maailman ainoan suurvallan häikäilemättömyyden syitä, vaikka Ranska ja viime aikoina Italiakin ovat epäilleet rankaisuretkien oikeutta. Eurooppalainen mediamailma huomaa toki, ettei Yhdysvallat välitä siitä, onko sillä takanaan niin sanottu kansainvälinen yhteisö vai ei. Varsinaiseen maailmanpolitiikan erittelyyn tuo havainto ei silti johda.

Ensimmäinen uuden maailmanjärjestyksen kokonaisvaltainen kritiikki ilmestyi vasta viime elokuussa, tosin ennen Yhdysvaltain Sudaniin ja Afganistaniin tekemiä ohjushyökkäyksiä. Sekään ei tullut Euroopasta vaan Yhdysvalloista. San Diegon tiedotusopin professori Herbert I. Schiller pohti Yhdysvaltojen uutta ulkopolitiikkaa ranskalaisen Le Monde Diplomatiquen artikkelissa. Esimerkiksi Schiller nosti esiin kansainvälisen politiikan tutkijan Richard Haasin näkemykset, joiden mukaan Persianlahden sota oli myös malli tulevaisuuden toiminnalle.

Haasin mukaan Yhdysvalloista tulee koko maailman sheriffi, joka tosin kuin poliisi ei ole läsnä kaikkialla. Vastahakoinen sheriffi lähtee rangaistusretkelle vasta silloin kun todella vaaditaan kurinpalautusta. Silloin sheriffi kutsuu mukaansa vapaaehtoiset; viimeksi kutsu lähti vain Britannialle.

Miksi sheriffistä on tullut vastahakoinen, ja miksi mukaan kutsuttiin vain lähin liittolainen? Ilmeisesti Somalian (mutta ehkä myös Kosovon)

kokemukset ovat osoittaneet, kuinka vaarallista voi olla maajoukkojen lähettäminen vihamieliselle seudulle. Pirullisia ansoja mestaroiva paikallisväestö pyrkii siihen, että rauhanoperaatio tulee poliittisesti kalliiksi niille, jotka ovat siitä vastuussa. Siksi 10 000 metristä hoidetut "kirurgiset operaatiot" säästävät sheriffin kaikenlaisilta ikävyyksiltä. Koska Britannia ei ole paavia eikä katolis-kommunististista sodanvastaista mielipidettä eikä Ranskalle tyypillistä ikuista halua jarruttaa Yhdysvaltain hegemonistisia pyrkimyksiä, niin liittolaisten tarkka valinta säästää sheriffin myös liittolaismaissa eteen pompahtavilta poliittisilta jarruilta.

Schillerin mukaan Yhdysvallat ei pidäkään tarpeellisena, että koko EU tulee mukaan. Yhdysvallat tietää, ettei EU:lla ole omaa ulkopoliittikkaa. Länsi-Eurooppa ei ole vielääkään vapautunut kylmän sodan ajalta periytyneestä tavasta delegoida kansainvälisen politiikan ydinkysymykset Yhdysvalloille. Uusi tilanne, erityisesti YK:n ja Yhdysvaltain vakava erimielisyys, vaatisi EU:lta kansainvälispoliittista aikuistumista, mutta Länsi-Euroopan vanhat ulkopoliittiset käytännöt jatkuvat edelleen.

Myös mediamaailmalla on edessään uusi tilanne, mutta eurooppalaiset valtamediat eivät ole vielä tutustuneet riittävästi maailmanpolitiikan uusiin kortteihin. Vaikka yhdysvaltalaiset tiedotusvälineet ovat selvästi kertoneet näkemyksensä uudesta tilanteesta, eurooppalaiset epäroivät tehdä omat johtopäätöksensä.

irkastuksista karikolla

raastaa Persianlahdella ja tarkastusten jatkuminen edelleen epävarmaa



Saddam Hussein pelaa taas uhkapeliä

Irakin presidentti Saddam Hussein on pelannut taas uhkapeliä, kun hän on ilmoittanut, että Irakin joukot ovat valmiina lähtemään Persianlahdelle tarkastamaan Yhdysvaltojen laivoja. Husseinin mukaan Irakin joukot ovat valmiina lähtemään Persianlahdelle tarkastamaan Yhdysvaltojen laivoja. Husseinin mukaan Irakin joukot ovat valmiina lähtemään Persianlahdelle tarkastamaan Yhdysvaltojen laivoja.

HELINGIN-SANOMAT 5.8.1998

• • •

Rangaistusretket vaativat aina vihollisen. Irakin tapauksessa kurinpalautusta tarvitseva vihollinen on melkein muuttunut henkilöksi, Saddam

Husseiniksi. Saddam Hussein on niin kelpo konna, ettei häntä enää tarvitse edes yhdistää uuteen kollektiiviseen viholliseen, islamiin. Sen sijaan Yhdysvaltain Kenian ja Tansanian lähetystöissä elokuussa 1998 räjähtäneet pommit tekivät islamista – jälleen kerran – teollistuneen maailman vihollisen.

Yhdysvallat vastasi pommeihin pian ja teki ilmaiskut Afganistaniin ja Sudaniin. Mediassa hyökkäykset esiteltiin vastauksena islamin nimissä tehtyyn terrorismiin, vaikkei varmaa näyttöä islamilaisten järjestöjen syyllisyydestä pommiräjähdyksiin ollut. Ja vaikka saudi-miljardööri Osama Bin Ladenin syyllisyys onnistuttaisiinkin todistamaan, niin kysymys Yhdysvaltojen vastauksen oikeutuksesta jää edelleen avoimeksi.

Elokuun attentaattien jälkeen, kuten aiemminkin, islam nähtiin hyvin yhtenäisenä ja pelottavana möhkälänä, vaikka muslimimaat eroavat erittäin paljon toinen toisistaan taloudellisesti, poliittisesti ja ideologisesti. Libya, Saudi Arabia ja Kuwait, ovat vauraita öljymaita, joissa ulkomaalaiset tekevät lähes kaiken työn. Algeria, Egypti, Tunisia, Turkki ja Jemen sen sijaan vievät työvoimaa Eurooppaan. Saudi Arabia on teokraattinen monarkia, kun taas Turkki on ei-uskontunnustuksellinen tasavalta. Algeria, Syyria ja Irak ovat kuulu-

neet sosialistis-auto-ritääristen maiden joukkoon. Iran ja Libya ovat puolestaan radikaaleja islamistimaita ja Saudi Arabia, Marokko ja Jordania patriarkaalis-konservatiivisia maita. Yhteistä kaikille muslimimaille on se, että niiden joukossa ei ole ainuttakaan selväpiirteistä demokratiaa.

Jos maat ovat näin

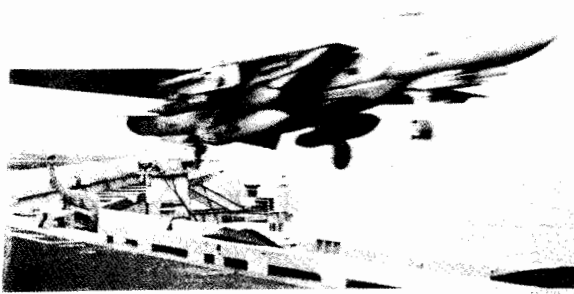
erilaisia, niin miksi ne sitten suuttuivat lähes yhtenä miehenä Yhdysvaltain hyökkäyksestä Afganistaniin ja Sudaniin? Yksinkertaisesti siksi, että nuo ohjukset loukkasivat kaikkia muslimeja. Ilma-iskut osoittivat, mitä "lännessä" islamista ajatellaan ja millaisiin yksinkertaistuksiin, karkeisiin pelkistyksiin ja luuloihin nuo ajatukset perustuvat.

Vähän aikaa pommiin jälkeen YLE:n televisiouutisissa haastateltiin

KESKISUOMALAINEN 30.1.1998

■ Venäjä vastustaa iskuja, mutta uskoo, etteivät pommitukset ehkä ole vältettävissä.

Yhdysvaltain hyökkäys Irakiin enää napinpainallusta vaille



MAHMOUD HAJJANI / Reuters

Yhdysvaltojen suunnittelema sotatoiminta Irakin vastustajien syyllisyyttä vastaan näyttää yhä satunnaiselta. Irakin armeija on kuitenkin ilmoittanut, että se on valmis taistelemaan, jos Yhdysvallat tekevät uusia ilmaiskuja. Irakin armeijan johtaja Saddam Husseinin mukaan Irakin armeija on valmis taistelemaan, jos Yhdysvallat tekevät uusia ilmaiskuja. Irakin armeijan johtaja Saddam Husseinin mukaan Irakin armeija on valmis taistelemaan, jos Yhdysvallat tekevät uusia ilmaiskuja.

Ilkkojumien tulo Irakin loppuun

Irakin ja Yhdysvaltojen välisen kaksipuolisen sotatoiminnan lopettaminen on mahdollista, jos Irakin armeija on valmis taistelemaan, jos Yhdysvallat tekevät uusia ilmaiskuja.

suomalaista islamin asiantuntijaa aivan kuin pommit olisivat islamin eikä islamia poliittisesti tulkitsevan organisaation työtä. Kun yhdysvaltalainen protestanttilahko murhaa abortteja tehneen lääkärin, tiedotusvälineet eivät mene kysymään protestanttisten kirkkojen maailmanliitolta, kuuluuko aborttilääkäreiden nitistäminen protestanttien normaaliin käytäntöön. Myös Vatikaanin lehdistötoimisto säästyy selityksiltä katolisen Irlannin terroristijärjestöjen pommien jälkeen. Kahdessa esimerkkitapauksessa tiedotusvälineet osaavat erottaa uskontokunnan uskontoa poliittisesti tulkitsevasta järjestöstä. Kun on kysymys islamista, eroa ei osata tehdä.

Yksinkertaistaminen ja yksipuolistaminen on ollut myös molemminpuolista: Yhtäältä ”läntiset” tiedotusvälineet ovat luoneet yksinkertaistettua kuvaa islamista, mutta toisaalta myös miljoonien muslimien kuva lännestä on ollut kovin pelkistetty ja kielteinen. Iran on hyvä esimerkki tästä molemminpuolisesta yksinkertaistamisesta. Erityisesti ”läntinen” kuvajournalismi on ollut luomassa käsitystä Iranista primitiivisenä, uhkaavana ja väkivaltaisena maana. Vuosien ajan meille Iranista saapuneet kuvat ovat välittäneet kolme asiaa: mustaan chadoriin pukeutuneet naislaumat, vihamielisesti mieltään osoittavat mielenosoittajajoukot ja pirua muistuttavan Khomeinin.

Kun saavuin ensimmäistä kertaa Teheraniin joulukuussa 1997, olin ällistynyt. Teheranin moderni rakenne, nuorten koulutustaso, ihmisten ystävällisyys ja uteliaisuus ja koko elämäntapa kumosivat suuren osan ennakkokäsityksistäni. Ällistyin vielä enemmän kun kuuntelin maan presidentin avauspuhetta islamilaiskonferenssissa. Presidentti puhui laillisuuteen ja kansalaisyhteiskuntaan perustuvasta yhteiskunnasta ja arvosteli muslimien kyvyttömyyttä eritellä ”länttä” älykkäällä tavalla. Myös muslimimaissa joukkotiedotuksen välittämä, ”länttä” koskeva kuva on ollut yksinkertaistava. Tehran Timesin ulkomaansivujen kaavamaiset käsitykset ”lännen” paheista ja kavaluudesta kertovat Iranin konservatiivien peruskemiyksen eli vastakkainasetteluteorian jatkuvuudesta. Mutta myös ”länteen” avoimemmin suhtautuvien maiden laatulehtienkin, kuten Egyptin Al Ahramin ja eräiden libanonilaisten tai jordanialaisten päivälehtien, sivuilta löytyy ”lännen” moraalittomuutta ja rappiota koskevia yksinkertaisuuksia.

Liisa Liimatainen

Toimittaja, Ylen vakituinen avustaja Roomassa